

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

**Archeologische vondstmelding Perk-Kerselaerestraat 2011
(Steenokkerzeel, prov. Vlaams-Brabant)**

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

Brussel 2015

COLOFON

Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed

Een uitgave van Onroerend Erfgoed

Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid,

Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Published by the Flanders Heritage Agency

Scientific Institution of the Flemish Government,

Policy area Town and Country Planning, Housing Policy and Immovable Heritage

Verantwoordelijke uitgever: S. Vanblaere

Onroerend Erfgoed

Phoenixgebouw

Koning Albert II-laan 19 bus 5, B-1210 Brussel

tel.: +32(0)2 553 16 50, fax: +32(0)2 553 16 55

info@onroerenderfgoed.be

www.onroerenderfgoed.be

Dit werk wordt beschikbaar gemaakt onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding-GelijkDelen 3.0 Unported. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> om een kopie te zien van de licentie of stuur een brief naar Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/> or send a letter to Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

ISSN 1371-4678

D/2015/6024/12

Intern rapport OE

Archeologische vondstmelding Perk-Kerselaerestraat 2011 (gem. Steenokkerzeel, prov. Vlaams-Brabant).

Rapportage: Dirk Pauwels (Agentschap OE)

Plannen/tekeningen: Alex Dallemagne (Agentschap OE)

Inhoudsopgave

I. Verslaggever	4
II. Identificatie & locatie	4
III. Onderzoekskader	5
IV. Topografie en bodem	5
V. Historisch kader en gekende archeologische waarden	6
V.1. Historisch kader	6
V.2 Gekende archeologische waarden	6
VI. Het terreinonderzoek	7
VI. 1 Bodemopbouw: werkputprofiel zuid	7
VI.2 Werkmethode	7
VI. 3 De grondsporen	8
VI. 4 Het vondstmateriaal	12
VII. Interpretatie	14
VIII. Conclusie en aanbevelingen	14
IX. Bibliografie	15

I. Verslaggever:

Dirk Pauwels
Erfgoedconsulent Archeologie
Agentschap Onroerend Erfgoed

II. Identificatie & locatie

Provincie:	Vlaams-Brabant
Gemeente:	Steenokkerzeel
Deelgemeente:	Perk
Adres:	Kerselaerestraat z.n.
Kadaster:	Afd. 3 Sie C, nr. 83C (deel), 155A (deel)
Toponiem:	Sint-Maartensberg
Naam van de site:	nvt
Hoekcoörd. (Lambert '72):	X:158.353/Y:180.759; X:158.360/Y:180.756; X:158.332/Y:180.726; X: 158.350/Y:180.721
Kenmerk OE:	2011/172
(VI)OE code:	PE 11 KE

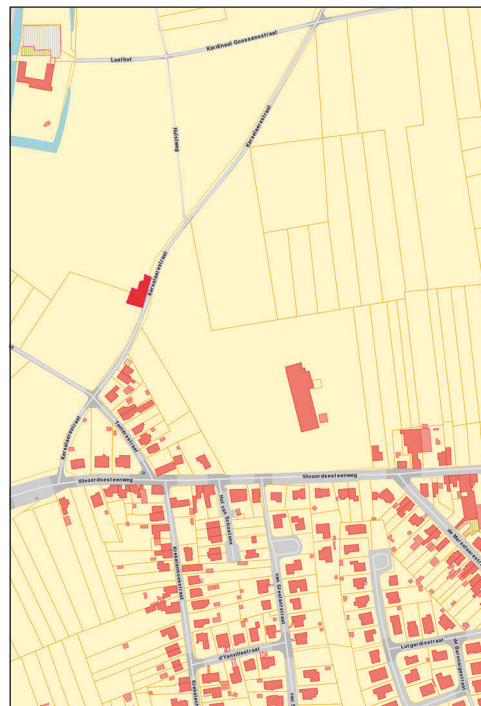
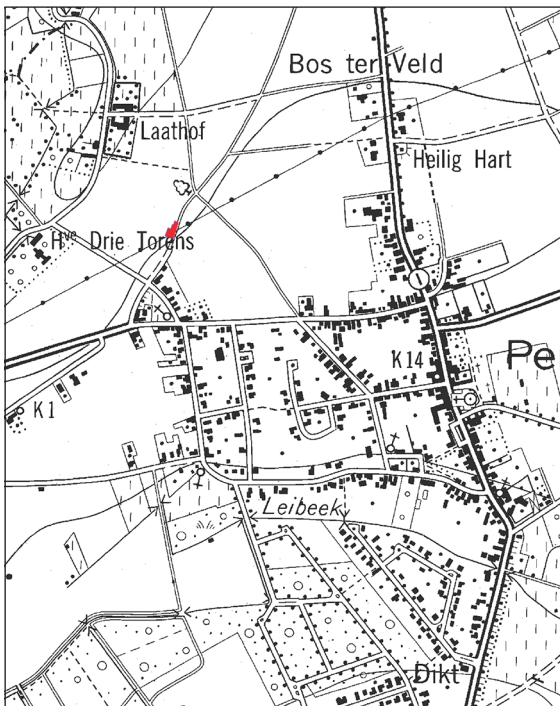

Fig. 1: De locatie van de onderzoekszone (rode polygoon) op resp. de topografische kaart en het Groot Referentie Bestand. © AGIV

III. Onderzoekskader

In het kader van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag door Aquafin voor de aanleg van een riolering en waterzuiveringstation (Aquafinproject 20.228) tussen de Lelle- en Leiebeek te Perk werd in 2010 door Ruimte & Erfgoed (nu Agentschap Onroerend Erfgoed) een verkennend archeologisch proefsleuvenonderzoek van de projectzone in het advies opgenomen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Studiebureau Archeologie bvba i.o.v. WEGEBO NV. Het tracé van de collector werd onderzocht door middel van één continue sleuf, de zone van het waterzuiveringsstation door middel van 13 parallelle sleuven. De 169 geregistreerde sporen werden door het archeologisch bureau als archeologisch niet voldoende relevant geëvalueerd om een vervolgonderzoek aan te bevelen (Vandorpe & Steenhoudt 2011). Het agentschap Onroerend Erfgoed volgde het studiebureau in deze conclusie en de projectzone werd dan ook archeologisch vrijgegeven voor verdere werkzaamheden in het kader van het project.

Na de afgraving van de 20 m brede werkzone tot op de moederbodem stootte amateur-archeoloog Hedwig Bulters ter hoogte van de Kerselaerstraat te Perk op een aantal grondsporen en vondstmateriaal. Zijn melding hiervan bij het agentschap, en de vaststelling dat dit bodemarchief zou worden verstoord door de nakende aanleg van de collector, resulteerde in een kortstondig terreinonderzoek door de ploeg Vlaams-Brabant van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (nu Agentschap Onroerend Erfgoed).

IV. Topografie en bodem

De onderzoekszone ligt in vogelvlucht op ongeveer 750 m van de kerk van Perk, een gemeente op de noordrand van een bosgebied (Floordambos, Hellebos) dat zich ten noorden van de Nationale Luchthaven vanaf Melsbroek richting Kampenhout slingert. Landschappelijk bevinden wij ons hier in het Vochtig-Beneden-Dijledistrict, een zgn. ecodistrict dat deel uitmaakt van de ecoregio Midden-Vlaamse overgangsgebieden. Dit ecodistrict wordt gekenmerkt als een laaggelegen gebied (5-30 m TAW) met een vlak reliëf met in hoofdzaak zandlemige bodems op Tertiaire zand- en kleipakketten. Het genoemde bosgebied ligt zowat op de overgang van dit ecodistrict met het zuidelijk erop aansluitende Brabants lemig heuveldistrict, zoals de benaming aangeeft een district met een geprononceerder reliëf (30-140 m TAW) van zachtgolvende plateaus gescheiden door rivieren en droogdalen (Sevenant *et al.* 2002).

Perk ligt op een lichte verhevenheid (17-20 m TAW) tussen de Lopende Beek/Lellebeek/Leiebeek en Barebeek aan de zuid- en oostzijde, en de Plattesteerbeek in het westen. De onderzoekszone ligt op de overgang naar de vallei van laatstgenoemde beek, die afvloeit naar de Zennevallei, en valt binnen een bodemcomplex gekarakteriseerd door de bodemserie sPcc, dit is een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon, d.i. een uitgelopen bodem, met zand op geringe diepte (ondieper dan 75 cm).¹

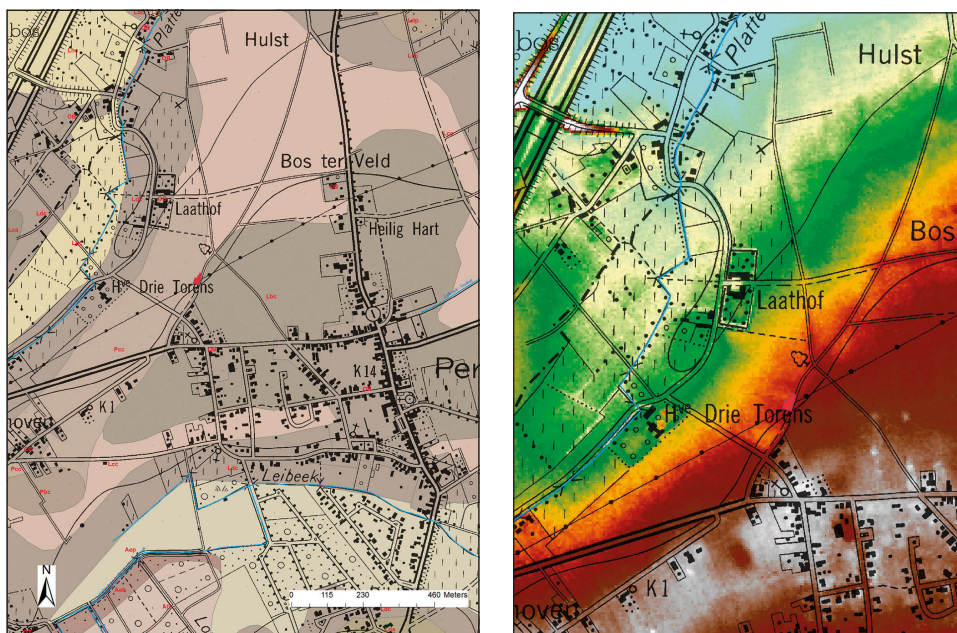

Fig. 2: De locatie van de onderzoekszone (rode polygoon) op resp. de topografische kaart met aanduiding van de bodemcomplexen en het Digitaal Terrein Model. © AGIV

V. Historisch kader en gekende archeologische waarden

V.1. Historisch kader

De onderzoekszone ligt ten noordwesten van de huidige dorpskern van Perk. Occasionele vondsten van artefacten uit de Romeinse periode in en om het huidige dorp verwijzen naar Romeinse bewoning te Perk, alleen ontbreken vooralsnog duidelijke bewoningssporen in die zin. Ten noordoosten van de dorpskern werd volgens H. Buls tevens een stuk tracé van een Romeinse weg naar Elewijt gedocumenteerd (Buls 2005; CAI locatienr. 65). Het veronderstelde tracé van deze weg loopt vanuit het zuidoosten over het plateau van Lelle (Kampenhout), een markante locatie in het landschap op enkele honderden meter ten oosten van Perk. Een recente studie heeft hier de aanwezigheid van een Romeinse nederzetting aangetoond (Verhoeven 2012).

Dat er in de vroege middeleeuwen – de Frankische, Merovingische en Karolingische periode – wel een nederzetting te/bij Perk aanwezig was kan men afleiden uit archeologische en toponymische informatie: de skeletvondsten op de Sint-Maartensberg (zie lager) wijzen alvast op een begraafplaats van een nabijgelegen nederzetting, de in archiefbronnen vermelde plaatsnamen Oppem en Neerhem zijn volgens Verbesselt te linken aan twee Frankische hoeven op het oude driescomplex van Perk. Deze dries, gelegen tussen de locatie van de vondstmelding en de huidige kerk, vertegenwoordigt in zijn ogen de oudste kern van Perk. Verbesselt lanceerde tegelijk ook de hypothese dat de Sint-Maartensberg misschien wel de oudste parochiekern van Perk vertegenwoordigt, waarvan het ontstaan te situeren zou zijn tussen het laatste kwart van de 9de en de eerste helft van de 10de eeuw (Verbesselt 1972).

Perk-Parcum zou, zoals ‘omtuinde vlakte temidden van uitgestrekte bossen’ als betekenis van de naam aangeeft, zijn belang in het verleden te danken hebben aan zijn ligging bij een doorgang door de bovengenoemde bossen, en aan de Waverse Baan (nu Tervuursesteenweg), één van de oude belangrijke verkeersassen doorheen middeleeuws Brabant. De oudste vermelding van Perk dateert rond het midden van de 12de eeuw en van de parochie in de 13de eeuw (Verbesselt 1972). De Sint-Niklaaskerk van Perk (DIBE ID:41370), oorspronkelijk gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, zou teruggaan op een éénbeukig Romaans gebedshuis uit de 12de eeuw. In deze periode hadden de heren van Perk, die ook over Elewijt de plak zwaaiden, hun heerlijkheid al uitgebouwd tot één van de voornaamste van het hertogdom Brabant. Zij hadden hun motte opgetrokken op de rand van de bossen, in de beekvallei tussen het verneemde plateau van Lelle en de kerk van Perk (het huidige kasteel de Ribaucourt: CAI locatienr. 3272, DIBE ID: 41373; Deneef 2008).

De geraadpleegde historische kaarten schetsen vanaf ca 1775 met Kabinetskaart van Ferraris tot midden 19de eeuw (kaarten van Popp en Vandermaelen) mooi de historische ontwikkeling van Perk. De onderzoekszone blijkt consequent onder akker te liggen.

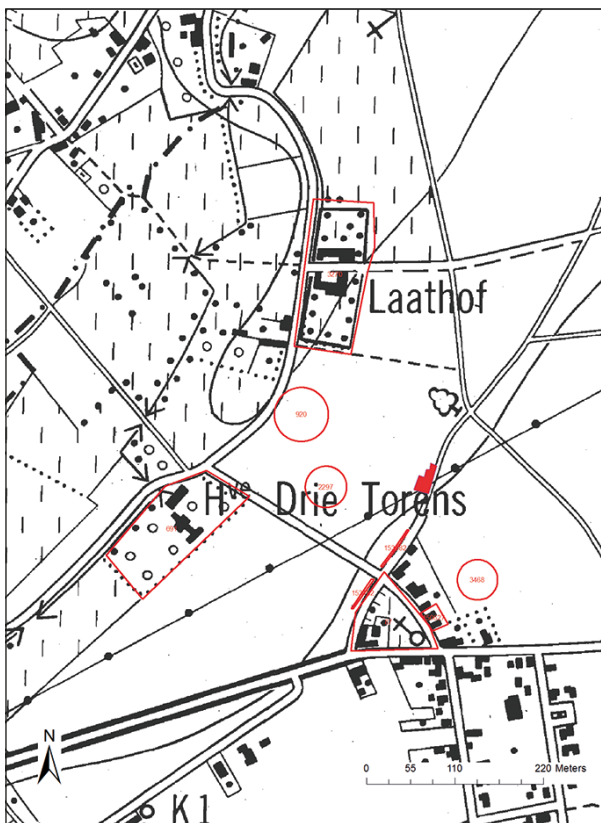

Fig. 3: locatie van de onderzoekszone (volle rode polygoon) en CAI-locaties. © AGIV

V.2 Gekende archeologische waarden

Voor de gekende archeologische waarden beperken wij ons tot locaties in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) die binnen een straal van 300-400 m rond de onderzoekszone liggen (fig. 3).

De belangrijkste cluster van waarnemingen ligt op een 150tal meter ten zuiden van de onderzoekszone en betreft archaeologica die worden gerelateerd aan een Merovingisch/Karolingisch grafveld. Deze begraafplaats wordt gelokaliseerd in de onmiddellijke omgeving van het toponiem Sint Maartensberg, bij het driehoekig pleintje gevormd door de Vilvoordsesteenweg, de Kerselaerestraat en de Teniersstraat. Tussen 1960 en 1970 kwamen hier bij graafwerken 9 skeletten aan het licht, klaarblijkelijk onderdeel van een rijengrafveld. Dertig jaar later kon H. Buls nog meer bot inzamelen bij graafwerkzaamheden voor de aanleg van nutsleidingen. Een 14C-datering op een ingezameld opperarmbeen dateert het bot tussen 680 en 870 n. Chr. (95,4% waarschijnlijkheid): het skelet hoort dus thuis in de Merovingische of Karolingische periode

(CAI locatienr. 87; Lauwers 2003). Bij de bouw van huizen aan de Teniersstraat kwam nog botmateriaal aan de oppervlakte (CAI locatienr. 150627).

Verbesselts suggestie (1972) dat zich hier misschien het oudste parochiecentrum van Perk (en Peutie) kan worden gelokaliseerd, wordt ondersteund door de aanwezigheid van het grafveld. Dat de geschiedenis van de plek nog een stuk verder in de tijd kan gaan, wordt aangegeven door de vondst van Romeinse archaeologica op een veld nabij het plein (CAI locatienr. 3468), en losse vondsten uit deze periode ten noorden en ten westen van de onderzoekszone (CAI 920 en 2297, resp. een Romeins belletje en ongedateerd aardewerk). In het tracé van de collector ten zuiden van de onderzoekszone en onmiddellijk aansluitend op het pleintje, signaleerde Buls grondsporen die hij in de Romeinse periode en/of middeleeuwen dateert (CAI 153182; verdere informatie hieromtrent ontbreekt). Niet onbelangrijk voor een eventuele Romeinse aanwezigheid te Perk is het –weliswaar grotendeels veronderstelde – tracé van de Romeinse weg Tienen-Ellewijt, die ca. 1500 m ten noordoosten van de onderzoekszone het landschap doorkruiste (Buls 205).

Tenslotte springen vlakbij de onderzoekszone twee gesloten laat-/postmiddeleeuwse nederzettingscomplexen in het oog: het ene is de 16de eeuwse hoeve Drie Torens (CAI locatienr. 691; DIBE 41382), het andere het Laathof of Hof van Ranst, een site met walgracht uit de late middeleeuwen (CAI locatienr. 3270; DIBE 41383).

Fig. 4: zuidelijke werkputwand, opgekuiste profiel

VI. Het terreinonderzoek

VI. 1 Bodemopbouw: werkputprofiel zuid

De bodem in de onderzoekszone is op de bodemkaart geïdentificeerd als een s-Pcc, een matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte/verbrokkelde textuur B horizont. Op het terrein werd ter controle de zuidelijke werkputwand over een lengte van ca. 2 m opgekuist (fig. 4; voor de locatie van het profiel: zie overzichtsplan fig. 6)

De 20-30 cm dikke (grijs)bruine bouwvoor dekt een ongeveer even dikke, bruingele Ap horizont af. Hieronder manifesteert zich de ca. 20 cm dikke B-horizont, die rust op het Tertiaire gele zand. Op de overgang van Ap en B en in deze laatste horizont duiken brokken kalkzandsteen op.

Dergelijke kalkzandsteen komt hier van nature voor in banken in het Tertiaire kalkhoudende, sterk gebio-

turbeerde zand van het lid van Diegem, onderdeel van de afwisselend kalkrijke en kalkarme zanden van de Formatie van Brussel die vooral voorkomen op de rechteroever van de Zenne.¹ In de streek van Steenokkerzeel spreekt men van 'Balgemse' steen, maar ook de term 'Brusseliaanse' steen wordt gebruikt (het equivalent uit het Getebekken is de welbekende 'Gobertangestein').

VI.2 Werkmethode

Voorafgaand aan het veldwerk was de volledige breedte van de Aquafin-werkzone al afgegraven tot op of in het Tertiaire zand, d.i. de ongeroerde moederbodem. Binnen het beschikbare tijdsbestek werd een zone van ca 37 x 20 m (740 m²) rond de locatie van de vondstmelding manueel opgeschaafd en de sporen geregistreerd, waarna een selectie van sporen werd doorsneden en de profielen geregistreerd. Deze sporen werden ook volledig opgegraven.

Uit de vergelijking van geregistreerde sporen in het proefsleufvlak en in het opgravingsvlak blijkt dat er nauwelijks overlap is: in het noordelijk deel van de opgravingszone werden tijdens het proefsleufonderzoek vijf sporen ingetekend (spoornummers 64-66, 68, 69) waarvan slechts één (nr. 68) overlapt met een zandsteenconcentratie in het opgravingsvlak (fig. 5). Uit de aard van de proefsleufsporen (kuilen en ploegsporen) en hun niveau onder maaiveld (- 38-43 cm; Vandorpe & Steenhoudt 2011) mag worden besloten dat zij niet diep genoeg reikten om nog aanwezig te zijn in het werkvlak van de opgraving (70-80 cm onder maaiveld).

Fig. 5: het tracé van de proefsleuf van het vooronderzoek in de onderzoekszone.

VI. 3 De grondsporen (Fig. 6)

Tijdens het onderzoek werden 45 spoornummers uitgedeeld. Daarnaast werden ook zandsteenbrokken en concentraties van zandsteengruis, waarvan bij het begin van het onderzoek nog niet helemaal duidelijk was of zij alle van natuurlijke aard waren (zie verder), geregistreerd maar niet genummerd. De basisinformatie van de grondsporen is opgenomen in tabel 1. Een groot deel van het opgravingsvlak werd ingenomen door twee grote sporen (sp. 42 en 43) die niet verder konden worden onderzocht en waarschijnlijk recente verstoringen vertegenwoordigen.

We belichten hier kort enkele andere sporen wat uitgebreider. Dwars doorheen het opgravingsvlak liep over 15 m lengte een NW-ZO georiënteerde greppel (sp. 1) waarvan de breedte tussen 50 en 120 cm schommelt. Op twee locaties verbreedt het tracé: op het zuidoostelijke uiteinde in een vierkant (of eventueel een rechthoek: een stuk ervan lijkt verstoord door spoor 42) van 180 x 150 cm, meer noordwestelijk in een zuidwaartse uitsprong waarin/-door twee kuilen zijn gegraven. Een doorsnede van de greppel op dit laatste punt toont aan hoe hier de greppel is gegraven tot op een zandsteenlaag (fig. 7). Een centrale doorboring in de zandsteen geeft misschien de plaats aan van een paaltje? Uit deze en andere coupes (sporen 7 en 10), waaruit duidelijk blijkt dat de zandsteen in het ongerepte tertiaire zand voorkomt, mogen we afleiden dat dergelijke zandsteenconcentraties een natuurlijk fenomeen zijn, althans in de zone van dit onderzoek.

Tussen de greppel en de vernoemde verstoringen kwam een cluster kuilen met een grote morfologische variabiliteit, zowel in het vlak als in profiel, aan het licht (fig. 6; fig. 8). Niettegenstaande deze verschillen is de kuilvulling o.b.v. uitzicht grosso

modo onder te brengen in twee groepen: enerzijds een groep met een overwegend donkerbruine matrix, al dan niet met zwarte (houtskool?)spikkels, anderzijds een groep met een (vnl. licht-)grijze vulling. In eerstgenoemde groep kunnen misschien twee kuilen op basis van hun profiel als paalkuilen worden geïnterpreteerd. (sp. 7 en 9; fig. 9). Hoewel de indruk bestaat dat de kuilen van de cluster in twee NW-ZO lijnen onder te brengen zijn, kunnen zij momenteel niet in een betekenisvolle configuratie worden geplaatst.

Fig. 7: coupe doorheen de greppel (links) en spoor 4 (rechts). De greppel is op dit punt gegraven tot op een laag zandsteen, centraal doorboord (voor paaltje?). Op de achtergrond een coupe met dezelfde 'zandsteenbank' in de ongestoorde moederbodem.

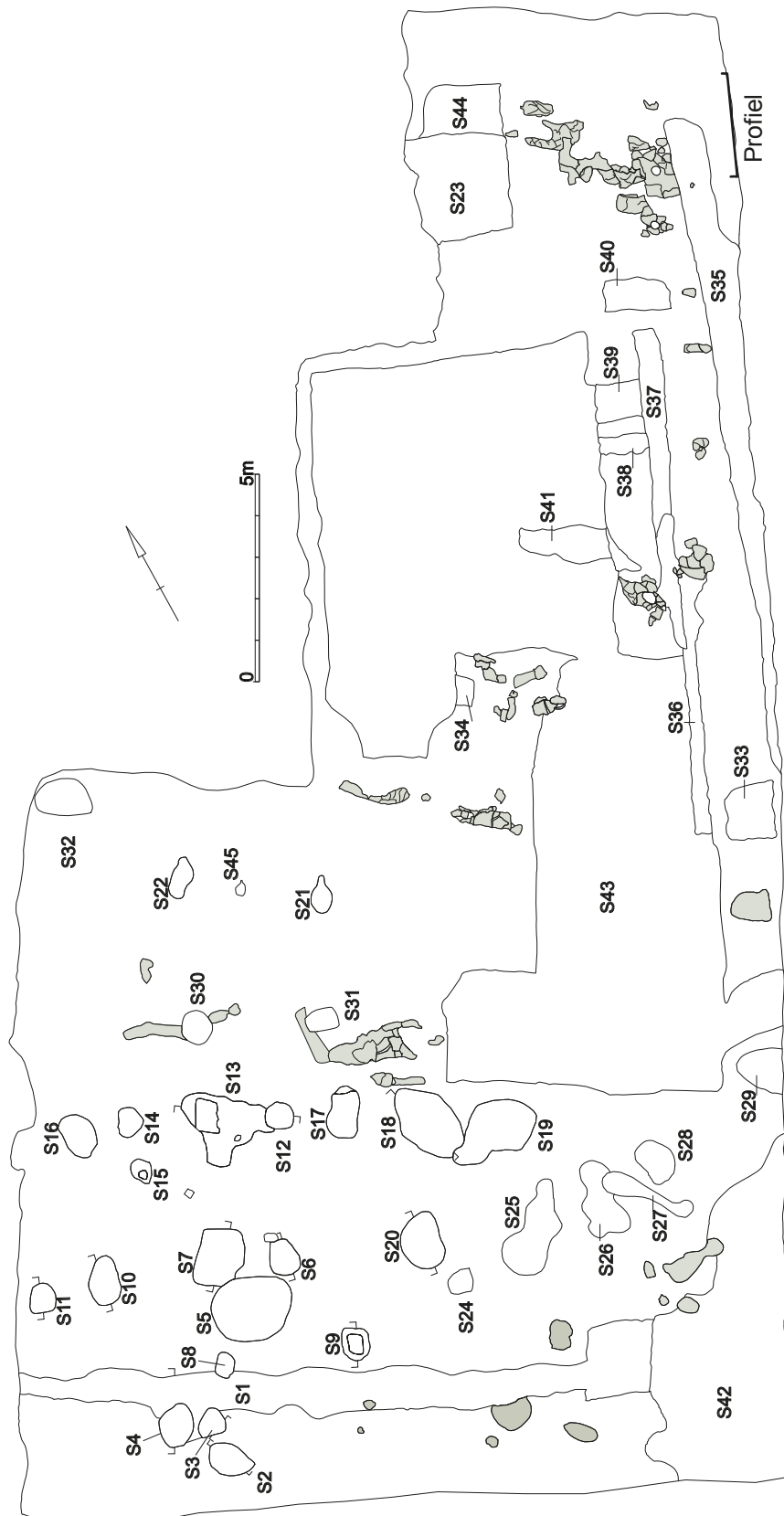

Fig. 6 : overzichtsplaan onderzoekszone PE 11 KE

Tabel 1 : spoorinventaris PE 11 KE

Spoor nr	vondstnr	beschrijving	vlak	profiel	coupe/tekening/ Foto	relatie	opmerking
1	9	dogr	15 m l, 50-120 cm br	schuine wand, vlakke bodem	T & F	doorsneden dr sp 8 en 42	greppel, onderkant op kalk- zandsteen
2	3	beigegel gevlekt, zw spikkels	ovaal	1 steile, 1 schuine wand	T & F		kuil
3	/	dobr, zw spikkels	afgerond	1 steile, 1 rechte wand	T & F	doorsnijdt sp 1	kuil
4	2	dobr, zw spikkels	afgerond	rechte wanden, vlakke bodem	T & F	doorsnijdt sp 1	kuil
5	/	beigebuin gevlekt	rond	/	/	doorsnijdt sp 7	kuil
6	1	ligr	afgerond	komvormig	T & F		kuil
7	8	ligr	subrechth	rechte wanden, vlakke bodem	T & F	doorsneden dr sp 5	(paal?) kuil; onderkant deels op kalkzndst; spitspoor
8	/	dobr, zw spikkels	afgerond	/	/	doorsnijdt sp 1	kuil
9	/	dobr rand, centraal dobr met zw spikkels	afgerond	boven komv, onder rechte wanden	T & F		paalkuil; D: 90 cm
10	/	zwgr, zw spikkels	ovaal	schuine wanden, vlakke bodem	T & F		kuil; onderkant op kalkzand- steen
11	/	ligr, zw spikkels	afgerond	komvormig	T & F		kuil
12	/	zwbr, zw spikkels, verbr lm	rond	komvormig	T & F	doorsnijdt sp 13	kuil
13	4	zwgr, weinig zw spikkels	onregel	golvend	T & F	doorsneden dr sp 12	kuil
14	/	ligr, zwarte spikkels	onregel	/	/		kuil
15	/	ligr, zwgr kern	afgerond	/	/		kuil
16	/	ligr, zw spikkels	afgerond	/	/		kuil
17	/	dobr, zw spikkels, weinig verbr lm	onregel	/	/		kuil
18	11	dobr	ovaal	steile wanden, vlakke bodem	F	doorsneden dr sp 19	kuil
19	/	witbeige gevlekt	onregel	komvormig	F	doorsnijdt sp 18	kuil
20	7	brbeige gevlekt	afgerond	/	/		kuil
21	5	roodor, steenkool, verbr lm	afgerond	/	/		stookkuiltje
22	10	dobr steenkool, verbr lm	onregel	/	/		stookkuiltje
23	6	dobr	vierk	/	/		kuil
24	/	dobr	onregel	/	/		kuil
25	/	witbeige gevlekt	onregel	/	/		kuil
26	/	libr	onregel	/	/	drsn dr sp 27	kuil
27	/	ge, roestbr gevlekt	onregel	/	/	doorsnijdt sp 26	kuil
28	/	dobr	onregel	/	/		kuil
29	/	dobr, ge gevlekt	afgerond	/	/		kuil, nt volledig in opgra- vingsvlak; recent?
30	/	zwgr	rond	/	/		kuil
31	/	libr, zw spikkels	subrechth	/	/		kuil
32	/	br, roestvlekken	afgerond	/	/		kuil
33	/	dobr	subrechth	/	/	doorsneden dr sp 43	kuil
34	/	dobr, zw spikkels	vierk?	/	/		kuil
35	/	dobr, roest	langw	/	/		greppel? uitbrksp? recent?
36	/	gebr gevlekt	langw	/	/		greppel? uitbrksp? recent? deel van sp 37?
37	/	gebr gevlekt, zandsteenspikkels	langw	/	/		greppel? uitbrksp? recent? deel van sp 36?
38	/	dobr	rechth	/	/		kuil; recent?
39	/	dobr	rechth	/	/		kuil; recent?
40	/	dobr, zandsteengruis	rechth	/	/		kuil
41	/	beigebur gevlekt	langw	/	/		kuil; recent?
42	/	dobr	onregel	/	/	doorsnijdt sp 34, 38, 39; drsn dr sp 36	kuil; recent?
43	/	dobr	onregel	/	/	doorsnijdt/ drsn dr sp 23,	kuil; recent?
44	/	beige, roestvlekken	rechth	/	/		kuil; recent?
45	/	br, steenkool, verbr lm	afgerond	/	/		stookkuiltje?

Fig. 8: de grondsporen ten noorden van de greppel (rechts in de figuur), vanuit NW

Behalve in de vorm van brokjes of gruis in de vulling van grondsporen is zandsteen ook buiten antropogene sporen aanwezig in het opgravingsvlak. Deze concentraties van brokjes of grotere brokken komen van nature voor, hoewel zij de indruk kunnen geven het resultaat te zijn van menselijke activiteit. Dit laatste is natuurlijk niet uitgesloten, zoals H. Buls aangeeft in zijn onderzoek te Perk-Landsakker (Buls 2005). Hij interpreteert de aangetroffen spreiding van zandstenen op ca. 30 cm onder het maaiveld, op de overgang van de A1 naar de A2 horizont, als de restanten van een Romeins wegdek. De aanwezigheid van twee greppels lijkt deze hypothese te ondersteunen¹.

Aan de Kerselaerestraat daarentegen opteren wij ervoor om de aanwezige zandsteen, die hier pas op ca. 40-60 cm diepte (overgang A2-B horizonten) voorkomt als natuurlijk residu te beschouwen. Een opmerkelijk fenomeen is wel dat op drie plaatsen in het opgravingsvlak een ronde tot ovaalvormige holte van 10-20 cm in een zandsteenbank/-concentratie werd vastgesteld (fig. 10). Zoals reeds vermeld werd een gelijkaardige, maar kleinere holte aangetroffen in een zandsteen onder de greppel.

Louter op basis van hun uitzicht is men snel geneigd om hier te spreken van gaten voor palen uitgehakt in de zandsteen. Los van het feit hoe we een dergelijke paalzetting dan dienen te interpreteren, zijn er echter geen kasporen op de steen te bemerken. Drie kleine sporen (sp. 21, 22 en 45) werden omwille van hun vorm en/of vulling - roodoranje tot bruine vulling met verbrande leem en asse - als restanten van stookkuiltjes/veldoventjes geïnterpreteerd.

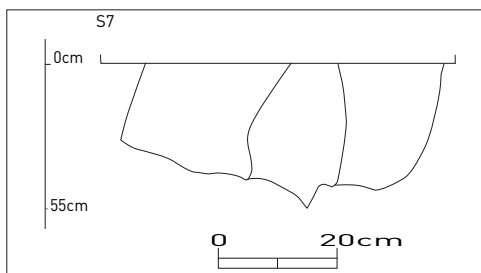

Fig. 9: coupe van sporen 7 en 9

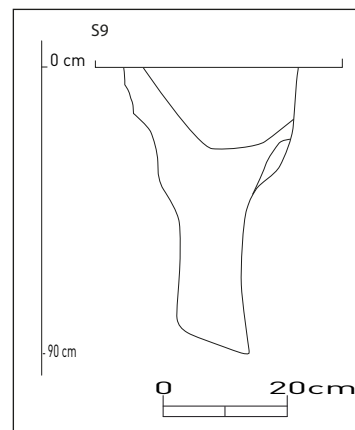

Fig. 10: twee ronde 'holtes' in de zandsteenformaties

³ In de aardgasleidingsleuf die het veronderstelde tracé van de Romeinse weg in de velden ten noorden van Perk kruiste, was er schijnbaar geen spoor van een wegdek of weggreppels: In't Ven e.a. 2005, kaart p. 121.

VI. 4 Het vondstmateriaal

Tabel 2 geeft een overzicht van de verschillende vondstcategorieën, waarbij voor aardewerkfragmenten naast het aantal en gewicht ook het MAI werd meegegeven. Bij de oplijsting is een onderscheid gemaakt tussen zgn. aanlegvondsten en vondsten uit sporen (vondstnummers 1 tot 11). De ruimtelijke distributie van de aanlegvondsten – vondsten die werden ingezameld bij het manueel opschaven van het vlak en waarbij de herkomst uit één of ander spoor niet met zekerheid kon worden bepaald – laat toe twee ‘zones van herkomst’ te onderscheiden, nl een centrale zone ter hoogte van spoor 43 (recenten verstoring? vondstnummers 0000-1, 000-2 en 000-4) en een zone rond grondsporen 1-10 (vondstnummer 0). Het is aannemelijk dat in eerstgenoemde zone een hogere kans is op vermenging van materiaal uit verschillende perioden dan in de andere zone. Daarnaast werd bij de aanlegvondsten nog een derde groep vondsten opgenomen, nl. vondsten afkomstig van de voorafgaandelijke machinale afgraving en opgeraapt op de storthopen (vondstnummer 000-3).

In totaal werden 82 aardewerkscherven ingezameld, waarvan 46 aan een context kunnen worden gekoppeld en 36 onder ‘aanleg’ kunnen worden gelabeld. Het bestand is vanzelfsprekend veel te klein om zinvolle uitspraken te doen. Uit tabel 2 kunnen we alvast afleiden dat zo wel wat betreft scherven als individuen, en dit in zowel aantallen als percentages, wielgedraaid aardewerk het grootste deel (>90%) van het aardewerkbestand voor zijn rekening neemt. Van de negen randen die werden ingezameld zijn er zes afkomstig uit sporen (drie uit resp. spoor 2 en 4). Vier van deze randen zijn afgebeeld in fig. 11. Alle randen behoren tot kogelpotten, twee ervan zijn handgevormd (fig. 11, 2 en 4) en twee wielgedraaid (fig. 11, 1 en 3). De handgevormde, naar buiten geplooiden randen zijn te dateren in de 10de en eerste helft van de 11de eeuw en kunnen worden ondergebracht in de groep ‘handgevormd aardewerk met donkere kern’ zoals gedefinieerd door De Groote (2008, 325-326). Eén van beide randen (fig. 11, 4) is versierd met radstempelversiering op de schouder. De wielgedraaide grijze kogelpotten zijn te dateren in de 12-13de eeuw.⁴

Naast middeleeuwse aardewerk komt ook (sporadisch) ouder en jonger materiaal voor, al dan niet vermengd in hetzelfde spoor: zo komt de netgenoemde handgevormde rand fig. 11, 2 uit spoor 4 samen voor met een fragment van een Romeinse deksel in rood baksel met witte sliblaag (diam. 21 cm) en een karakteristieke grijs met blauw versierde wandscherf Westerwald-steengoed (17de eeuw). Een dergelijk vermenging van nederzettingmateriaal uit diverse perioden hoeft natuurlijk niet te verwonderen in een landschap dat quasi continu is bewoond en bewerkt. Romeins nederzettingmateriaal lag (ligt) als een soort sluier over de velden in de omgeving. In zoverre dit materiaal al niet intentioneel werd herbruikt (zoals wij voor bijv. het bouwaardewerk kunnen aannemen) en op die manier op jongere nederzettingsterreinen terecht kwam, werd bij graafwerken in latere perioden ongetwijfeld oud materiaal opgespit en vermengd met eigentijds afval.

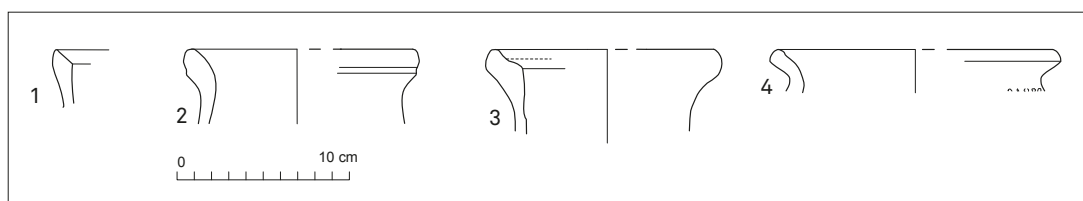

Fig. 11: 4 randfragmenten uit sporen 2 en 4: nr. 1 en 3 zijn wielgevormd, 2-4 zijn handgevormd.

⁴ Met hartelijke dank aan collega Koen de Groote (OE) voor de kennersblik die hij wierp op deze randen.

Tabel 2 : vondstinventaris PE 1

Vondstnr	WPnr	Vlak	Spoor	Context	Aw-hand	MAI	gew'n (gr)	Aw-wiel	MAI	gew'n (gr)	Bouw-aw	gew'n (gr)	verbr-leem	Glas	Fe	Fe-slak	Dierl-bot	zandst	leist	HSK-mon						
					n	MAI	gew'n (gr)		MAI	gew'n (gr)	n	gew'n (gr)	n	gew'n (gr)	gew'n (gr)	gew'n (gr)	gew'n (gr)	n	gew'n (gr)	gew'n (gr)						
0	1	1		aanleg			24	4	109											gew'n (gr)						
000-1	1	1		aanleg			1	1	2	1	54						13	126								
000-2	1	1		aanleg			3	3	59	7	288				1	120										
000-3	1	1		aanleg	1	1	6	4	4	11	8	708			2	28	27	258	1	28						
000-4	1	1		aanleg			3	3	96					1	8		3	8								
subtotaal					1	1	6	35	15	277	16	1050	0	0	1	8	3	148	0	43	392	0	0	1	28	0
1	1	1	6	kuil	1	1	18				3	396					1	704								
2	1	1	4	kuil	1	1	10	7	74	2	300					1	68	2	5							
3	1	1	2	kuil			26	6	141						1	4	3	8		1	8					
4	1	1	13	kuil	1	1	4	1	1	<1	2	178	1	6				21	572							
5	1	1	21	kuil			1	1	2	2	108				1	6		1	130	1						1
5	1	1	23	kuil													37	472								
7	1	1	20	kuil						2	166	1	60													
8	1	1	7	kuil			1	1	2																	
9	1	1	1	greppel			3	2	27								3	24								
10	1	1	22	kuil						2	338				4	4	73	498								
11	1	1	18	kuil			1	1	8			7	92				1	76								
subtotaal					3	2	22	43	19	254	13	1486	9	1580	0	6	14	2	772	119	1083	22	702	1	8	1
TOTAAL					4	3	28	79	34	531	29	2536	9	1581	8	9	162	2	772	162	1475	22	702	2	36	1

VII. Interpretatie

Te Perk-Kerselaerestraat werd een beperkt aantal archeologische sporen geregistreerd. De interpretatie hiervan is vooralsnog niet duidelijk: de veronderstelling bij het begin van de registratie dat wij hier stonden voor sporen van een erf (greppel, paalkuilen) kan niet hard gemaakt worden. Slechts één van de gecoupeerde sporen is ontegensprekelijk als paalkuil te interpreteren. De greppel kan een erfafscheiding zijn, maar net zo goed een perceelsgreppel: de locatie van de onderzoekszone op de kaart van Popp is in dit opzicht sprekend (fig. 12): duidelijk merkbaar is dat een oude, nu verdwenen percellering dwars door de onderzoekszone loopt, precies in het deel met de greppel en sporencluster. De greppel moet dan misschien ook eerder als een oude perceelsgrens worden geïnterpreteerd.

Het vondstmateriaal voert ons van de Romeinse periode over de volle middeleeuwen tot de recente tijd.

VIII. Conclusie en aanbevelingen

Met de afhandeling van de registratie werd voldaan aan het principe dat het archeologisch bodemarchief, indien behoud in situ onmogelijk blijkt, ex situ wordt bewaard. De voor onderzoek beschikbare tijdsspanne was te krap om alle archeologische sporen te onderzoeken, een gegeven dat ongetwijfeld mee aan de basis ligt van de problemen die de interpretatie van het bodemarchief stelt. De onderzoeksresultaten schijnen geen definitief licht op de theorie van Verbesselt maar leggen niettemin getuigenis af van een deel van de geschiedenis van Perk. Met dit onderzoek is opnieuw een concreet argument aangereikt voor toekomstige advisering en opvolging van grondwerkzaamheden in de nabijheid van de onderzoekszone.

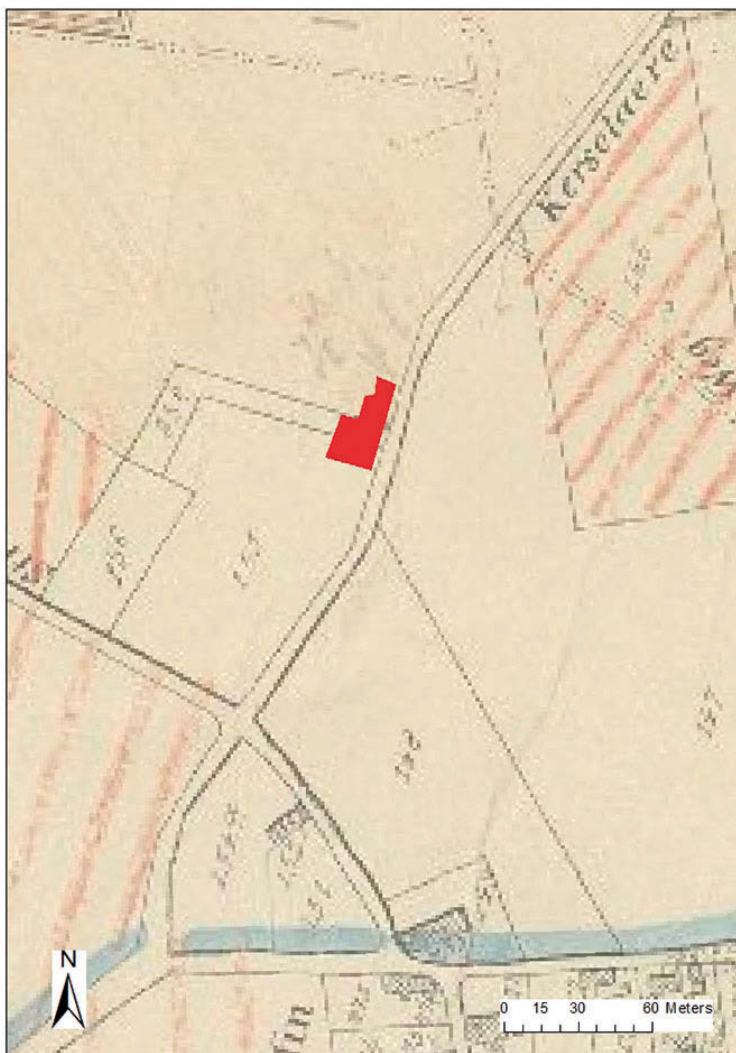

Fig. 12: locatie van de onderzoekszone (rode polyggon) op de kaart van Popp. ©AGIV

IX. Bibliografie

BOGEMANS 1996:

BOGEMANS F., *Toelichting bij de de quartairgeologische kaart van België, kaartblad 23 - Mechelen*, Brussel, 1996.

BULS 2005:

BULS H., *Opgraving Romeinse heirbaan Elewijt-Tienen te Landsakker, Perk*, onuitgegeven rapport.

BUFFEL & MATTHYS 2009:

BUFFEL PH. & J. MATTHYS, *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, kaartblad 31-39 - Brussel-Nijvel*, Brussel.

DE GROOTE 2008:

DE GROOTE K., *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de-16de eeuw)*, Relicta Monografieën 1, Brussel.

DENEFF 2008:

DENEFF R. (RED.), *Historische tuinen en parken van Vlaanderen. Inventaris Vlaams-Brabant ten noordoosten van Brussel*. Kampenhout, Kraainem, Machelen, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Wezembeek-Oppem, Zaventem, Zemst, Brussel, 75-83.

IN'T VEN E.A. 2005:

IN'T VEN I. & W. DE CLERCQ (RED.), *Een lijn door het landschap. Archeologie en het VTN-project 1997-1998*, Archeologie in Vlaanderen Monografie 5, Brussel.

LAUWERS 1997:

LAUWERS J., *Zeven eeuwen heerlijkheid Perk-Elewijt. Het mooie land van Rubens en Teniers*, Heule.

LAUWERS 2003:

LAUWERS J., *Oudstgekende Perkenaar leefde in merovingische tijd*, in *Eigen Schoon en de Brabander*, 86, 1, 101-106.

SEVENANT ET AL. 2002:

SEVENANT M., J. MENSCHAERT, M. COUVREUR, A. RONSE, M. HEYN, J. JANSSEN, M. ANTROP, M. GEYPENS, M. HERMY & G. DE BLUST, *Ecodistricten. Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen, deelrapporten I-III*. Studieopdracht in het kader van actie 134 van het Vlaams Milieubeleidsplan 1997-2001. In opdracht van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Milieu, Natuur, Land- en Waterbeheer, 2002.

SEVENANTS 1987:

SEVENANTS W., *Een archeologische inventaris van de kaartbladen N.G.I. 23/3-4, 23/7-8 en 31/3-4*. Nota's ten behoeve van een streekbeschrijving, 2 dln, ongepubl. eindverhandeling KULeuven, 246-248.

VANDORPE & STEENHOUDT 2011:

VANDORPE L. & M. STEENHOUDT, *Het archeologisch vooronderzoek voor het Aquafin tracé te Steenokkerzeel*, (Archeo-Rapport 55), Kessel-Lo.

VERBESSELT 1972:

VERBESSELT J., *Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, deel XI: tussen Zenne en Dijle I, Pittem, 121-166.

VERHOEVEN 2012:

VERHOEVEN M., *Een archeologische evaluatie en waardering van een middeleeuws site te Lelle* (Berg-Kampenhout, provincie Vlaams-Brabant), RAAP-Rapport 2589, Weesp.

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

www.onroenderfgoed.be